

مریم السادات رنجبر از نگاه خودش

این جانب مریم‌السادات رنجبر، دکترای زبان و ادبیات فارسی (دانش آموخته دانشگاه اصفهان در مقطع لیسانس، و دانشگاه شهید چمران اهواز در مقطع فوق لیسانس و دکترا)، از سال ۱۳۶۴ و بعد از اخذ مدرک لیسانس، وارد حرفه معلمی شده. سال‌های اولیه خدمت را به تدریس در دوره‌های راهنمایی و دبیرستان، و نیز دانشسرا اشتغال داشته‌ام. چند سال هم معاون و مدیر دبیرستان بوده‌ام. من از سال ۱۳۷۴ وارد مراکز تربیت معلم و آموزش عالی شده و به تدریس دروس عمومی و تخصصی ادبیات فارسی در مقاطع کاردانی و کارشناسی و راهنمایی پایان‌نامه‌های دانشجویان لیسانس، پرداخته‌ام. همچنین در دانشگاه آزاد، راهنمایی، مشاوره و داوری تعدادی پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشجویان ادبیات را برعهده دارم. علاوه بر شرکت در همایش‌های علمی مختلف کشوری و استانی و ارائه مقاله در این همایش‌ها، در برخی مجلات هم مقالاتی به چاپ رسانده‌ام. همچنین سه کتاب تألیف کرده‌ام که عبارت‌اند از:

۱. فرهنگ فروزانفر (شامل اصطلاحات مختلف عرفانی، کلامی، فقهی، پزشکی، موسیقایی...)
  ۲. تصحیح و شرح سیر العباد الی المعاد سنایی غزنوی
  ۳. انواع فعل در تاریخ بیهقی
- ضمناً چند کار دیگر در زمینه‌های «فرهنگ عامیانه- زبان‌شناسی- فارسی عمومی و...» در دست تهیه و آماده چاپ دارم. از جمله امتیازاتی که کسب کرده‌ام، می‌توانم به موارد زیر اشاره کنم:
۱. احراز رتبه سوم کشوری در جشنواره کتاب معلم (دوبار)؛
  ۲. احراز رتبه برتر مؤلف کتاب در استان اصفهان؛

۳. احراز رتبه ممتاز مقاله‌نویسی در اولین و دومین همایش اهل قلم استان اصفهان؛
۴. احراز رتبه برتر در مسابقه مقاله‌نویسی اصفهان و رتبه اول به‌عنوان معلم پژوهشگر و تلاشگر؛
۵. احراز رتبه برتر در همایش استانی زن موفق (مجری استانداری اصفهان)؛
۶. احراز عنوان معلم نمونه (۴ بار منطقه‌ای، ۱ بار استانی، ۱ بار کشوری). علاوه بر موارد یاد شده، به چند مورد دیگر در زمینه فعالیت‌های فرهنگی نیز می‌توانم اشاره کنم:

  ۱. تهیه نشریه گونه‌ای برای ارائه به اعضای گروه درسی ادبیات فارسی ناحیه ۳ اصفهان (دو ماهانه به مدت ۲ سال)؛
  ۲. همکاری با کمیسیون تألیف و تحقیق ناحیه ۳ و استان؛
  ۳. برگزاری چند همایش یک روزه، در مرکز آموزش عالی شهید رجایی اصفهان با همکاری دانشجویان ادبیات فارسی، نیز همکاری با دومین همایش کشوری «مهر مقدس» در مرکز شهید رجایی؛
  ۴. برگزاری چند همایش استانی یک روزه در مدت عهده‌داری ریاست انجمن علمی ادبیات فارسی استان اصفهان:

    ۱. ادبیات کودک و عاشورا با همکاری نمایندگی انتشارات مدرسه در اصفهان با حضور آقای مصطفی رحماندوست،
    ۲. بزرگداشت سعدی، فردوسی، بیهقی،
    ۳. بزرگداشت میلاد حضرت رسول اکرم (ص)،
    ۴. برگزاری چند شب شعر (اعیاد غدیر، میلاد حضرت علی (ع)).

و چند فعالیت دیگر...

● معلم موفق کیست؟

● معلم موفق کسی است که غیر از تدریس علمی، انسانیت و اخلاق را نیز ترویج کند. این سخن نه کلیشه‌ای و نه شعار بلکه اعتقاد قلبی من است. به آن عمل کرده و می‌کنم و آن را اصلی‌ترین کار هر معلم در کلاس می‌دانم و معتقدم که باید در خلال تدریس و به مناسبت‌ها و در فرصت مقتضی به این امر مبادرت کند و البته پیش از آن، خود به آن باور داشته در حرف و عمل پایبند آن باشد.

● ویژگی‌های بایسته دبیر ادبیات چیست؟

- سه ویژگی را برای هر معلم بایسته می‌دانم:

  ۱. آراستگی به صفات انسانیت و اخلاق ستوده و آراستگی ظاهر؛
  ۲. واقعاً معلم بودن؛
  ۳. بهره‌مندی از دانش تخصصی و عمومی (در حد کافی و لازم).

● چه روش‌های بدیعی در تلاش داشته‌اید؟

● پیوسته سعی بر این داشته‌ام که در فضای علمی، فضای عاطفی و انسانی نیز در کلاس حاکم باشد؛ از این رو کم و بیش به مناسبت در تدریس فارسی یا کلاس انشا، از شیوه‌های قصه‌گویی، انشای شفاهی، میزگرد ادبی (در تدریس بعضی دروس فارسی)، انشا و نقاشی، بازگردانی و بازنویسی شعر و متن ادبی برای کلاس انشا، اجرای نمایش، مصاحبه یا مباحثه در کلاس انشا (با موضوعات اجتماعی یا انتقادی)، استفاده کرده‌ام. همچنین، به نمایش گذاشتن انشای برتر و نوشته‌های جذاب و خلاقانه دانش‌آموزان در تابلوی اعلانات مدرسه، ایجاد فرصت برای دانش‌آموزان شاعر و خلاق برای ارائه اثر خود در کلاس (به‌منظور رفع خستگی و تنوع). (این روش‌ها را طی سال‌های ۶۴ تا حدود ۸۰ با دانش‌آموزان راهنمایی و دبیرستان به کار

گرفته‌ام و اکنون هم به شکلی دیگر در کلاس‌های دانشجویان با توجه به نوع درس از آن‌ها استفاده می‌کنم.)

● از خاطرات به یاد ماندنی دوران معلمی، نمونه‌ای ذکر کنید.

● در جواب این سؤال باید عرض کنم هر وقت از کسی می‌خواهید خاطره‌ای از کارش تعریف کند، می‌گوید: «کار همه‌اش خاطره است» و اصلاً به نظر من، زندگی سراسر خاطره است؛ خصوصاً برای معلمان که هر لحظه‌شان با نفوس انسانی و روح‌های شاد و لبریز از هیجان می‌گذرد. لحظه‌هایی که تبسم دل‌پذیر یا گریه دردآلود دانش‌آموزی را به همراه دارند. به همین دلیل، شاید نتوان آن‌ها را بازگو کرد، زیرا چه‌بسا که رازی را با خود داشته باشند.

اما اگر قرار باشد از خاطره‌های حرف بزَنِم، ترجیح می‌دهم خاطره‌ای باشد که وقتی از پس سال‌ها به آن برمی‌گردم، از کرده خود پشیمان و شرم‌منده نباشم و حرکتی، حرفی یا حتی اندیشه‌ای که خاطری را بیازارد، از من بروز نکرده باشد.

به اعتقاد من خاطره واقعی، آن است که در آینده رخ می‌دهد و آن برخورد دانش‌آموزی است که یا از روی صمیمیت و علاقه، سراغی از من می‌گیرد، کاغذی می‌نویسد، مشتاقانه به سویم می‌آید و اظهار محبت می‌کند؛ یا نه، حتی از دیدن یک لحظه من بیزار است. او چون آینده‌ای است که کردار و گفتار گذشته مرا، در آینده به من می‌نمایاند و خاطره‌ام را می‌سازد. پس بهتر است که خاطرات دل‌پذیری را برای خود نقش بزَنِم.

و من مسرورم بگویم که امروز به این هدف رسیده‌ام. هر سال ایام عید، روز معلم، اول مهر و حتی روز تولدم، یا صدای آشنایی را از پشت در خانه می‌شنوم که به دیدارم آمده یا نامه خاموشی را دریافت می‌کنم که با خود هزاران سخن دارد، و به حقیقت این برای من، زیباترین خاطره است.

● مهم‌ترین شاخصه‌ها (محاسن و معایب) کتاب‌های درسی چیست؟

● باید اشاره کنم که متأسفانه بسیاری مطالب کتاب‌ها، آن لذتی را که دانش‌آموز در موقعیت‌های سنی مختلف انتظار دارد، به او نمی‌بخشد؛ کتاب‌های دبستان به نوعی، راهنمایی و دبیرستان به نوعی دیگر (و خصوصاً راهنمایی). دوره راهنمایی، سنی است که دانش‌آموز آمادگی لازم را برای تعلیم ادب و اخلاق و انسانیت دارد و بهترین شکل آموزش به او، متن‌های زیبایی ادبی در قالب داستان یا شعرهای دل‌انگیز یا حکایتی ... است که متأسفانه کتاب‌ها از این نظر چندان کیفیتی ندارند و تعدادی هم که دارای چنین ویژگی‌ای هستند، در بخش روان‌خوانی یا شعر و حکایت آمده‌اند که به دلیل فراوانی

کار کتاب، بعضی از معلمان خواندن این بخش را به بچه‌ها وامی‌گذارند و در کلاس چندان توجهی به آن‌ها نمی‌کنند. ساعت انشا هم که عملاً رنگ و نقشی ندارد. املا هم که جای خود «شرح خونین جگر» دیگری دارد.

مطالب درسی زیاد و بعضی از آن‌ها برای شاگردان مشکل است. هر کتاب ۲۲ نکته ادبی و ۲۲ نکته زبانی دارد. نکات آموزشی املا و انشا در جای خود هستند و فعالیت‌های مختلف دیگر نیز کم و بیش باید انجام شوند. اگر نخواهیم شعارگونه حرف بزَنِم و تعریفی کلیشه‌ای ارائه کنیم، باید قبول کنیم که این حجم برای دوره راهنمایی زیاد است و کسل‌کننده. دبیرستان هم به نوعی دیگر با مطالب تکراری زبان فارسی، ملال آور شده است. برخی نکات دستوری‌اش هم ظاهراً جایگاه و پایگاه ثابتی ندارند، متون هم...! ابتدایی نیز به گونه دیگر.

● نظر تان درباره آموزش زبان و ادب فارسی چیست؟

● این مجله به دلیل انعکاس دیدگاه‌ها و فعالیت‌های علمی فرهنگیان از ارزش و جایگاه خاصی برخوردار است و مخاطبان بسیار دارد؛ اما گاهی به دلیل درج برخی مقالات نسبتاً ضعیف یا تلخیص چشم‌گیر تعدادی از مقاله‌ها، سطح بعضی شماره‌های مجله، نسبت به بعضی دیگر پایین آمده و به اصطلاح غث و ثمین دارد که امید است به این امر بیشتر توجه شود ولی به هر حال جایگاه ارزنده مجله غیرقابل انکار است.

● یکی از آثار شاخص خود (کتاب یا مقاله) را معرفی کنید.

● من در رتبه اول به «فرهنگ فروزانفر» بیشتر ارادت دارم؛ به سه دلیل:

۱. علاقه‌مندی به موضوع آن و این که برای گردآوری و تنظیم و تدوین مطالبش چند سال زحمت کشیده‌ام.

۲. چون کتاب براساس نوشته‌ها و نظریات استاد بزرگ، بدیع‌الزمان فروزانفر، در کتب تألیفی و تصحیحی ایشان پایه‌ریزی شده و نام ارجمند «فرهنگ فروزانفر» بر آن ثبت گردیده است.

۳. به دلیل نقد ارزنده و بزرگوارانه‌ای که جناب دکتر احمد مهدوی دامغانی در مجله «گلستان» (فصلنامه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی شماره ۴، زمستان ۷۷، آمریکا) بر این کتاب افاده فرمودند.

در رتبه دوم، کتاب «تصحیح و شرح سیر العباد» قرار دارد که پایان‌نامه کارشناسی‌ارشدم بوده و در حین انجام دادن آن به نکته‌های جالبی برخوردادم که پیش از آن‌ها، نمی‌دانستم و به تحقیق و تجربه دریافته‌ام.

بقیه آثار، برایم در یک جایگاه‌اند.

هر کتاب فارسی
راهنمایی ۲۲ نکته
ادبی و ۲۲ نکته
زبانی دارد. نکات
آموزشی املا
و انشا در جای
خود هستند و
فعالیت‌های مختلف
دیگر نیز کم و
بیش باید انجام
شوند. اگر نخواهیم
شعارگونه حرف
بزَنِم و تعریفی
کلیشه‌ای ارائه
کنیم، باید قبول
کنیم که این
حجم برای دوره
راهنمایی زیاد است
و کسل‌کننده